

דלעת רמוצה

דלעת רמוצה נזכרה במשנה שלוש פעמים: פעמיים בדיני הכלאים, כמין קרוב לדלעת יוונית ודלעת מצרית (כלאים א ב; כלאים א ה) ופעם אחת בהקשר של דיני נדרים (נדרים ו א). נזכרה פעמיים בתלמודים (ירושלמי כלאים ב ה"ח; בבלי פסחים לט ע"א).

הזיהויים

דלעת הבקבוק

■ קרא פשוט, 'דלעת הבקבוק' (*Lagenaria vulgaris*) - מין חד-שנתי ממשפחת הדלועיים. נחשבת כאחד המינים הראשונים שביתנו בידי אדם. משמשת למאכל אדם ובהמה ולהכנת כלים שונים מקליפתה. כמו כן, משמשת באופן נרחב ברפואה העממית. רוב הפרשנים הביאו את השם הערבי ('קרא') בתוספת העובדה שמדובר במין מר שצריך להתקינו לאכילה על ידי הטמנה ברמץ.¹

עיון

לכאורה ניתן לומר שאין במקרה זה זיהוי צמחים של ממש, אלא רק פירוש מילים.

הירושלמי מתאר את דלעת הרמוצה כזן מר של קרא פשוט שנתקן לאכילה כשנטמן באש. רש"ג, רמב"ם וכפ"ם מתארים אותה כך בעקבותיו, אף שחלקם לא נוקבים בשם 'קרע', אלא 'דלוע', שהוא מעין תרגום מילולי. רס"ג ורנאה"י מציינים רק את האפיון הראשון (דלעת מרה), ובבבלי ובדעת י"א ברנאה"י מצוין דווקא האפיון השני (התקנה לאכילה באש). דעת שמואל בבבלי אינה מזוהה. לפי רש"י שם 'קרקוזאי' - מתייחס למקום שבו נפוץ זן זה.²

פירוש ייחודי נמצא אצל רנאה"י פ"א - דלוע המגודל בתוך דפוס.³

לפי החוקרים 'דלעת הרמוצה' היא זן קרוב ל'דלעת מצרית' - כל אחד לשיטתו: צ'יז'יק - **דלעת גדולה** (*Cucurbita maxima*); פליקס ולעף - **דלעת הבקבוק** (*Lagenaria vulgaris*).⁴

הערות:

1. ירושלמי (כלאים א ה"ב, עמ' 146): והרמוצה - אמר רבי חנינא: כמין דלעת מרה היא והן ממתקין אותה ברמץ; בבלי (נדרים נא ע"א): מאי דלעת הרמוצה אמר שמואל קרא קרקוזאי רב אשי אמר דלעת הטמונה ברמץ < קראא=قرع= *Lagenaria vulgaris* (בר שינייא, עמ' 49 ש' 21; עיסא, עמ' 104, מס' 2); רס"ג (עמ' 106 190): אלקרע אלמרה (מילולית: דלעת מרה.) < قرع= *Lagenaria vulgaris* (עיסא, עמ' 104, מס' 2). 'אלמרה' - מרה. לא מופיע במילונים, ועל כן זהו ככל הנראה תיאור ולא שם; רש"ג (עמ' 175, 1, ש' 5): מן אלקרע שי מר לא יטיב חתי ידפן פי אלנאר (מהדלעת, דבר מר שלא יערב עד שיוטמן באש) < לגבי 'קרע' - לעיל רס"ג; רנאה"י: והרמוצה המרה, ויש אומרים הטמונה ברמץ חם; זרעים גניזה א (אוק.). אלקרע אלמור < לעיל רס"ג; רמב"ם (כלאים א ב עמ' קסח): והוא מין דלעת שטעמו מר לא יוכשר לאכילה עד שיוטמן באפר חם (ובדומה לו אצל תנה"י (עמ' 128, ערך 'דלע') ואצל אלג'אמע (עמ' 31, ערך 'דלעת רמוצה')): כפ"פ: מין ממיני הדלועים וטעמו מר אין ראוי לאכילה עד שיוטמן באפר חם...; ריבמ"ץ (עמ' עז): 'ירוש' כמין דלעת מרי היא והן ממתקין אותה ברמץ... בבלי בנדרין פ' הנודר מן המבושל אמ' רב אשי דלעת הטמונה ברמץ; רע"ב (כלאים א ב): דלעת מרה שממתקים אותה ברמץ כלומר באפר חם שיש בו רשפי אש; כת"י אנטונין (370) < *ακρεα* לא מזוהה. ניתן לזהות במילה זו צליל דומה ל'קרא'.
2. עיין פליקס, כלאים, עמ' 70-71 ובהערה 73 שם.
3. רנאה"י פ"א (עמ' 32): אדלוע המודפס והוא שעושים לו דפוס בזמן צמיחתו והוא מתעגל בתוך הדפוס ומתהווה בתבנית הדפוס שעשה.
4. עיין בערכים 'דלעת יונית' ו'דלעת מצרית' ובהערות שם.